

ARNE SEJR: En kamp for frihed. Studenternes Efterretningstjeneste 1940-1945.
Hans Reitzels Forlag 1995, 306 s. ill., 198 kr.

Arne Sejr var initiativtager til og i en lang periode leder af »Studenternes Efterretningstjeneste«, der med udgangspunkt i KU-kredse og konservative studenter og gymnasiaster var en af de tidligste ikke-kommunistiske modstandsorganisationer. Organisationen udsendte sine første illegale blade sidst i 1941, og den fortsatte med en stor illegal blad- og forlagsvirksomhed besættelsen igennem. Hertil kom et vidtspændende arbejde indenfor andre illegale aktiviteter, der især omfattede efterretningsvirksomhed og transporttjeneste til Sverige. Hovedvægten i arbejdet var i København, men med aflæggergrupper i en række byer øst for Storebælt.

Studenternes Efterretningstjeneste har hidtil ikke fået en sammenhængende behandling i litteraturen, så Arne Sejrs bog udfylder et klart hul.

Arne Sejr var selv med i det meste af arbejdet, idet han dog fra sidst på året 1943 måtte gå i eksil i Sverige. Her var han i kontakt med både Ebbe Munch og den militære efterretningstjeneste, og han opbyggede en transporttjeneste fra den svenske side af Øresundskysten.

I bogen begynder Arne Sejr med den 9. april, hvor han var gymnasielev i Slagelse, og han fortæller med dramatiske understregninger, hvordan den velkendte løbesedel fra den 9. april 1940, »Danskerens 10 bud«, blev til. Herefter følges det illegale arbejde i alle dets afskygninger fra Slagelse til København, under jødetransporterne i Sydsjælland og på Møn og videre til Sverige. I bogens sidste del har Arne Sejr bl.a. en meget fyldig gennemgang af Jane Horney-sagen og sin egen rolle heri.

I forlagsomtalen af bogen hedder det »på grundlag af egne oplevelser og indsamling af materiale fra sine nærmeste medarbejdere fra krigens tid har Arne Sejr i denne bog skrevet sin historie om S.E.« Der er således hverken tale om en erindringsbog eller en historisk fremstilling. Den personligt oplevede og beskrevne organisationshistorie er for læseren en vanskelig håndterbar genre. Arne Sejr skriver ud fra egne oplevelser, men han kan overalt placere folk i de rigtige organisationer og angive deres loyalitet og samarbejdspartnere i det illegale arbejde, og han har korrekte datoer og viden om aktionernes følger, tyske politimænds identitet og meget andet. Han er også i stand til at se besættelsespolitikens almene udvikling afspejlet i det illegale arbejdes vilkår og perspektiver.

Det er dog stort set umuligt at se, hvornår Arne Sejr bygger på egne, datidige oplevelser og datidig viden, og hvornår han trækker på oplysninger og beretninger fra gruppekammerater hentet kort eller lang tid efter at begivenhederne fandt sted. Det fremgår også en række steder, at Arne Sejr er yderst velbevandret i besættelseslitteraturen.

De mange replikker, spørgsmål og udbrud, der tillægges ham selv eller samtalepartnere, og som selvfølgelig ikke kan være andet end rene konstruktioner, får bogen til at fremstå romanagtig og noget »kulørt«. Der er således tale om en bog, som det vil være vanskeligt at benytte som grundlag for videre historisk analyse.

Det betyder ikke, at Arne Sejrs bog er uden interesse. Der er på en række områder oplysninger, som vi ikke tidligere har haft i denne konkrete sammenhæng. Således er gennemgangen af den tidlige illegaliseringsproces, den prakti-

ske udvikling af det illegale arbejde og kontaktnettet i perioden 1941-43 skildret detaljeret og med interessante detaljer. Alt i alt giver bogens første halvdel faktisk relativt god besked om dannelsen og udviklingen af en af besættelsestidens første og mere betydelige borgerlige modstandsorganisationer.

Arne Sejr er et eksempel på de modstandsfolk, hvor besættelsen blev højdepunkt og udgangspunkt for det meste andet i deres liv. Som det fremgår af bl.a. W. Christmas Møller: *Obersten og Kommandøren* (1994) var Arne Sejr på basis af besættelsestidens personkontakter aktiv i det civile e-arbejde, der blev udfoldet overfor det kommunistiske miljø i 1950'erne – og også på andre områder var den senere tilværelse bestemt af besættelsestidens kontakter og erfaringer.

Arne Sejr skriver dramatiserende og følelsesladet. Der er ingen tvivl om, at hans målsætning har været at engagere en ny generations unge i sine oplevelser og budskaber. Arne Sejrs meget absolutte vurderinger af besættelsestidens fænomener og den idealistiske tankegang fremstår relativt troværdige, når det tages i betragtning, at det handler om helt unge gymnasieelever og studenter i et snævert socialt og politisk miljø. Om det skyldes, at forfatteren også i dag står inde for de værdier, der førte ham ind i de illegale aktiviteter eller om han relativt præcist er i stand til at rekonstruere de reaktionsmønstre, der var typiske i det givne miljø på det tidspunkt, er uvist.

Alt i alt ligger bogen ideologisk og holdningsmæssigt tæt på de nationalt prægede erindringsbøger og partsfremstillinger, der udkom i de første år efter besættelsens afslutning.

Palle Roslyng-Jensen

HENRIK SKOV KRISTENSEN og INGE ADRIANSEN: *Als og Sundeved 1940-45*, Historisk Samfund for Als og Sundeved 1995, 304 s., ill., 198 kr.

I Sønderjylland står lokalhistorien stærkere end stort set alle andre steder i landet. Det har udgiverne af bogen om Als og Sundeved 1940-45 søgt at leve op til på bedste vis med en stor og flot udstyret bog, der samtidig indeholder besættelsestidsstof af høj kvalitet.

Bogen er redigeret af henholdsvis en historiker og en etnolog, og de to redaktører er også forfattere til bogens vægtigste enkeltbidrag. Etnologen, Inge Adriansen, har skrevet om »sindelagskamp, national samling og legal modstand« fra 1930'erne og til besættelsens slutning. Her redegør hun for områdets nationale liv, som hun finder udtrykt i bl.a. foreningsarbejde, foredrag, skoleforhold, opførelse af forsamlingshuse og ved folketingsvalget i marts 1943. Afsnittet bygger i meget høj grad på beretninger indsamlet efter krigen, med langt de vigtigste fra en indsamling i 1946 foretaget af Historisk Samfund for Sønderjylland. Inge Adriansen anvender udtrykket »legal modstand« om de aktiviteter, som i den ældre besættelseslitteratur kaldes »passiv modstand«. Det sker med argumentet, at udtrykket kan findes i datidige beretninger, og at sindelagskampen også gav sig udtryk i aktive handlinger fx demonstrationer, møder og indsamlinger til nationale formål. Formuleringen udtrykker vel en særlig sønderjysk opfattelse og virkelighed, men forfatteren burde klargøre bedre, at modstand så indgår i en langsigtet national »kamp« mellem dansk og tysk, og